

УДК 342.9:351.751(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v107.2025.11>*П. В. Горінов*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Вступ. Адміністративно-правовий статус молодіжних організацій як суб'єктів забезпечення молодіжної політики в Україні є однією з важливих тем сучасного правознавства та публічного адміністрування. Молодіжні об'єднання дедалі активніше інтегруються у структури публічної влади, виконуючи роль не лише представників інтересів молоді, а й партнерів у реалізації державних програм, стратегій і ініціатив. Їх правове становище визначається низкою нормативно-правових актів, що регламентують діяльність у межах молодіжної політики, включно із законами України та підзаконними актами центральних органів виконавчої влади. Саме через правове забезпечення визначається потенціал молодіжних організацій у впливі на державні процеси.

Проблематика полягає в недостатній узгодженості між правовими нормами та фактичними умовами функціонування молодіжних організацій. Іноді спостерігається розрив між проголошеними правами організацій і їх реальною спроможністю впливати на формування публічної політики. Недостатнє фінансування, обмежений доступ до інституційних механізмів впливу, надмірне адміністративне регулювання та брак підтримки на місцевому рівні ускладнюють реалізацію закріплених законодавством повноважень. Окрім того, нерівномірність розвитку молодіжного руху у регіонах України породжує дисбаланс у можливостях для різних організацій.

Ще одним важливим аспектом є правова невизначеність окремих форм взаємодії між молодіжними організаціями та органами державної влади. Відсутність єдиного адміністративного механізму взаємодії, недостатня деталізація процедур фінансування, критеріїв участі у конкурсах та відбору до дорадчих структур створюють ризики правового свавілля або дискримінації. Водночас система звітності, що повинна забезпечувати прозорість діяльності, іноді має декларативний характер і не враховує реальних можливостей організацій. У результаті знижується довіра як до самих організацій, так і до органів, що координують молодіжну політику.

Окреме значення має питання відповідальності молодіжних організацій, яке досі не отримало комплексного правового аналізу. Законодавство передбачає механізми адміністративної відповідальності, зокрема у сфері звітності, фінансової прозорості та дотримання цільового призначення бюджетних коштів. Проте практика свідчить про труднощі у застосуванні таких норм через обмежену спроможність органів контролю, а також нечітке розмежування між громадською ініціативою та делегованими владними функціями. Це створює додаткові виклики як для органів публічного адміністрування, так і для самих організацій у частині дотримання балансу між автономією та підзвітністю.

Актуальність дослідження адміністративно-правового статусу молодіжних організацій зумовлюється як зростанням ролі молоді у державотворчих процесах, так і потребою в удосконаленні механізмів їх правового регулювання. У сучасних умовах, коли держава орієнтована на демократизацію публічного управління, забезпечення сталого розвитку та європейську інтеграцію, активна участь молоді є необхідною передумовою суспільного прогресу. Молодіжні організації виконують функції посередника між владою та молодим поколінням, сприяють формуванню громадянської свідомості, правової культури, лідерства і патріотизму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До наукових викликів адміністративно-правового забезпечення молодіжної політики в Україні свою увагу у різних аспектах досліджень зосереджували вчені Л. Авраменко, Д. Андрєєва, В. Андрущенко, В. Бараненко, А. Берлач, Я. Біляєв, О. Блиндюк, Є. Бородін, Б. Чернявська, В. Галунько, В. Гаращук, Є. Гетьман, П. Горінов, Ю. Гришина, І. Грицай, О. Гуміна, О. Ільюк, В. Жук, Є. Єрмоленко, Л. Малюга, Б. Мельниченко, О. Муза, М. Обіхода, О. Петришин, Д. Порохова, Є. Пряхіна, Д. Рукоманова, Г. Смокова, О. Соловійова, М. Слободянюк, Л. Чистоклетов, М. Цвік, В. Чернишова, С. Вилков, С. Дембіцька, П. Діхтієвський, Р. Драпушко, В. Ярошович та ін. У своїх працях вони висвітлювали нормативно-правові основи, організаційні механізми, інституційні складові, участь молоді в ухваленні рішень та інші важливі аспекти публічного адміністрування в молодіжній сфері. Проте, поза межами їх наукового аналізу залишилися низка важливих адміністративно-правових і соціальних проблем інституційної підтримки молоді, зокрема в умовах воєнного стану.

Мета статті полягає у розкритті змісту, структурних елементів і правових підстав адміністративно-правового статусу молодіжних організацій як суб'єктів забезпечення молодіжної політики в Україні та аналізі їхньої ролі у публічному адмініструванні.

Виклад основного матеріалу. В теорії права правовий статус суб'єктів визначається, як комплексна характеристика їхнього становища в правовій системі, яка включає сукупність гарантованих державою прав, обов'язків і законних інтересів. Цей статус є підґрунтям для участі особи у правових відносинах та реалізації правосуб'єктності. Індивідуальний правовий статус формується з урахуванням особистих характеристик (вік, стать, соціальне становище), а також конкретних правових підстав (посада, професія, пільги). Основу становить конституційний статус, спільний для всіх громадян, який фіксує рівність перед законом і базові права людини. Водночас спеціальний правовий статус визначається законом для окремих категорій осіб наприклад, державних службовців, військовослужбовців чи студентів, і залежить від функціонального призначення їх ролі в суспільстві. Такий поділ дає змогу гнучко регулювати правові відносини відповідно до потреб суспільного життя. Відмінність між статусами полягає як у природних характеристиках (наприклад, діти або особи похилого віку потребують додаткового захисту), так і у юридичних підставах (наприклад, статус засудженого обмежує певні права) [1, с. 343-343].

За аналогією щодо нашого наукового аналізу відзначимо, що в адміністративному праві правовий статус посадових осіб місцевого самоврядування виступає,

як система юридично закріплених прав, обов'язків, гарантій, обмежень, відповідальності та заохочень, що визначають їхнє службове становище в системі публічної влади. Цей статус має спеціальний характер, оскільки пов'язаний із виконанням делегованих законом функцій представництва інтересів територіальної громади. Посадові особи місцевого самоврядування наділені додатковими повноваженнями, які дозволяють ефективно реалізовувати завдання місцевої політики, управління ресурсами громади та надання публічних послуг [2, с. 349-350].

Адміністративно-правовий статус молодіжних організацій як суб'єктів забезпечення молодіжної політики в Україні закріплений у Законі України «Про основні засади молодіжної політики». Молодіжні громадські об'єднання та організації визначені як ключові суб'єкти молодіжної роботи, які мають право здійснювати свою діяльність у правовому полі, беручи участь у формуванні та реалізації державної політики в інтересах молоді. Вони можуть засновуватись молодими особами віком від 14 до 35 років, а також брати участь у підготовці нормативно-правових актів, програм, стратегій та проводити молодіжні заходи. Держава гарантує їхнє залучення до конкурсних процедур з отримання грантів, інституційної та проектної підтримки, що забезпечує матеріально-фінансову основу їх функціонування. Молодіжні організації мають право бути представленими в консультативно-дорадчих органах, таких як молодіжні ради, а також брати участь у громадських обговореннях та експертизах. Їхня діяльність спрямована на реалізацію прав і свобод молоді, розвиток громадянської активності, патріотизму, самореалізації та соціальної інтеграції. Адміністративно-правовий статус цих організацій також передбачає взаємодію з органами державної влади та місцевого самоврядування, що забезпечує участь молоді в управлінських процесах на всіх рівнях [3].

На доктринальному рівні Б. Чернявська комплексно охарактеризувала правове становище громадських об'єднань, включно з молодіжними, як суб'єктів адміністративного права. Визначається адміністративно-правовий статус цих організацій як сукупність прав, обов'язків, гарантій, обмежень і відповідальності, що реалізуються у відносинах з органами публічної влади. Зокрема, молодіжні організації мають як активну, так і пасивну адміністративну правосуб'єктність, що проявляється у здатності впливати на державну політику та бути об'єктом регулятивного контролю. Виокремлено специфіку прав молодіжних об'єднань у політичній, соціальній, економічній і спеціальній сферах, що забезпечують їхню участь у публічному управлінні. Увага приділяється також ролі молодіжних організацій у процесі надання публічних послуг, їх представництва у дорадчих органах. Важливою складовою аналізу є вивчення механізмів адміністративної відповідальності молодіжних організацій. Наголошено, що юридичні особи, включно з громадськими організаціями, можуть виступати як суб'єкти адміністративного делікту за умов порушення законодавства, що регулює їхню діяльність [4].

Л.-М. Мокрій визначає, що особливості правового статусу молодіжних організацій в Україні зумовлені їхньою роллю як виразників ініціатив молодого покоління та рівноправних партнерів держави у формуванні й реалізації молодіжної політики. Вони ґрунтуються на принципах участі, рівності, доступності, гарантій, соціальної компенсації, пріоритету та спадкоємності, що забезпечує інтеграцію

молоді в державотворчі процеси на демократичних засадах. Законодавчо визначені права та обов'язки надають їм можливість залучати молодих людей до суспільного життя, представляти їхні інтереси, а також отримувати підтримку держави у формі фінансування чи пільг. У сфері міжнародного співробітництва молодіжні організації виступають інструментом культурного обміну, волонтерства, лідерського розвитку та формування позитивного іміджу України за кордоном. Вони інтегровані у міжнародні мережі, що посилює їхню роль у просуванні демократичних цінностей і сприяє європейській інтеграції. Незважаючи на певні виклики, їх діяльність поступово зміцнюється та розширюється, стаючи невід'ємним елементом громадянського суспільства [5].

Д. Рукоманова визначає адміністративно-правовий статус молодіжних організацій. Вони утворюються і діють на принципах добровільності, рівноправності членів, самоврядування, законності та гласності, що формує їх як самостійних суб'єктів молодіжної політики. Органи виконавчої влади та місцевого самоврядування залучають ці організації до розроблення та обговорення проектів рішень, що забезпечує їх участь у державному управлінні у сфері молоді. Держава передбачає для них організаційну, методичну, інформаційну та фінансову підтримку, зокрема через державний і місцеві бюджети. Молодіжні організації можуть отримувати делеговані повноваження щодо реалізації програм і проектів, що супроводжується фінансуванням та контролем за їх виконанням. Водночас вони зобов'язані подавати звіти про використання коштів і нести відповідальність за порушення законодавства. Таким чином, адміністративно-правовий статус молодіжних організацій поєднує автономність їх діяльності з тісною взаємодією та контролем з боку публічної адміністрації [6].

Національна молодіжна рада України є вагомим суб'єктом забезпечення молодіжної політики в Україні, що володіє чітко визначеним адміністративно-правовим статусом. Як репрезентативна молодіжна платформа, Національна молодіжна рада України була створена на підставі норм Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» та продовжує своє функціонування на підставі Закону України «Про основні засади молодіжної політики». Рада має статут, затверджений порядок функціонування та організаційну структуру. Її адміністративно-правовий статус передбачає право впливати на державну політику щодо молоді, брати участь у розробленні рішень органів виконавчої влади, виступати представником української молоді на міжнародному рівні. З 2016 року НМРУ є членом Європейського молодіжного форуму, а з 2018 року національним координатором мережі Eurodesk в Україні. Це надає їй додаткові інституційні можливості у сфері інформування, адвокації та координації міжсекторальних молодіжних ініціатив [7].

Молодіжний Націоналістичний Конгрес (МНК) є всеукраїнською громадською організацією, офіційно зареєстрованою в Міністерстві юстиції України, що надає їй адміністративно-правовий статус суб'єкта забезпечення молодіжної політики. Відповідно до Закону України «Про основні засади молодіжної політики», МНК реалізує право молоді на участь у суспільному житті, здійснюючи свою діяльність на принципах самоврядування, відкритості, ідеологічної цілісності та добровільності. Організація бере участь у формуванні державної молодіжної політики,

про що свідчить її участь у розробленні Державної доктрини молодіжної політики на 2009–2015 роки та реалізації програм громадської активності. Через проведення численних семінарів, таборів, громадських кампаній і патріотичних акцій МНК фактично виконує функції з громадянського виховання, підвищення правосвідомості та розвитку лідерських якостей у молоді. Також організація взаємодіє з органами влади на регіональному рівні через участь своїх членів у місцевому самоврядуванні, що підкріплює її правосуб'єктність у сфері публічного адміністрування [8].

Висновки. Отже, адміністративно-правовий статус молодіжних організацій є складним юридичним утворенням, що поєднує в собі елементи правоздатності, дієздатності, прав та обов'язків, гарантій і відповідальності в контексті публічного адміністрування. Він формується з урахуванням базового конституційного статусу громадян, спеціальних правових норм щодо громадських об'єднань і функціональної ролі організацій у суспільстві. Такий статус забезпечує участь молоді в державотворчих процесах, дозволяє молодіжним організаціям діяти як активним елементам громадянського суспільства. Відмінність між індивідуальним і організаційним статусом полягає у масштабах і цілях реалізації правових можливостей. Якщо для фізичної особи правовий статус є передумовою захисту власних прав, то для організацій це інструмент впливу на формування і реалізацію публічної політики. Розуміння багатовимірності правового статусу дозволяє оцінити потенціал молодіжних організацій як повноправних суб'єктів правової системи.

Молодіжні організації набувають спеціального адміністративно-правового статусу як суб'єкти реалізації державної політики в молодіжній сфері. Цей статус дозволяє їм не лише функціонувати як громадські об'єднання, а й брати участь у роботі нормативно-правових актів, програмах і проєктах, спрямованих на молодь. Вони мають право бути залученими до державного фінансування, отримання грантів, участі у конкурсах і дорадчих структурах. Таке нормативне положення закріплює інституційний рівень їхньої діяльності та створює правові передумови для діалогу між молоддю й органами влади. Роль організацій не обмежується громадською активністю вона розширюється до виконавчих функцій у рамках державних і регіональних стратегій.

Отже, адміністративно-правовий статус молодіжних організацій як суб'єктів забезпечення молодіжної політики в Україні становить комплексну правову категорію. Він визначає юридичні засади участі таких організацій у реалізації державної молодіжної політики, формуванні нормативно-правових актів, програм і стратегій. Молодіжні організації виступають не лише як представники інтересів молоді, а й як повноправні партнери у процесі публічного адміністрування. Їхня інституційна сталість підкріплюється нормативним визнанням, доступом до фінансування та включенням у дорадчі структури при органах влади. Законодавство вимагає від них публічної відповідальності, прозорості, фінансової звітності та дотримання етичних стандартів. Водночас вони виконують вагомую соціалізаційну функцію, сприяючи громадянському вихованню, лідерству, комунікації та мобілізації молоді.

Література

1. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
2. Адміністративне право та адміністративний процес. Повний курс : підручник / В. Галунько, П. Діхтєвський, А. Берlach та ін. ; за заг. ред. В. Галунька, В. Фелика. Вид. 5-те. Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. 700 с.
3. Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27 квітня 2021 № 1414-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1414-20>
4. Чернявська Б. В. Адміністративно-правовий статус громадських організацій в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2020. Т. 31 (70). № 1. С. 155–161. DOI: <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2020.1/28>
5. Мокрій О.-М. Молодіжні громадські організації та їх міжнародне співробітництво. *Молодіжний науковий вісник*. 2020. С. 209–211.
6. Рукоманова Д. О. Адміністративно-правовий статус дитячих громадських організацій як різновиду громадських об'єднань в Україні. Пріоритетні напрями діяльності Національної поліції України. Харків: Національна академія внутрішніх справ, 2018. С. 190–193.
7. Про Національну молодіжну раду України. *Національна молодіжна рада України*. 2025. URL: <https://nycukraine.org>
8. Про Молодіжний Націоналістичний Конгрес. *Молодіжний Націоналістичний Конгрес*. 2025. URL: <https://mnk.org.ua>

Анотація

Горінов П. В. Адміністративно-правовий статус молодіжних організацій як суб'єктів забезпечення молодіжної політики в Україні. – Стаття.

У статті розкрито адміністративно-правовий статус молодіжних організацій як суб'єктів забезпечення молодіжної політики в Україні. Розкрито комплексний характер цього статусу, що охоплює елементи правоздатності, дієздатності, прав та обов'язків, гарантій, відповідальності та правових інструментів взаємодії з органами публічного адміністрування. Наголошується, що формування цього статусу базується на загальному конституційному положенні громадян, при цьому він деталізується та доповнюється нормами спеціального законодавства, зокрема законами про громадські об'єднання, молодіжну політику, адміністративну процедуру, а також підзаконними актами Міністерства молоді та спорту України. Висвітлено, що молодіжні організації відіграють подвійну роль, адже з одного боку вони представляють інтереси молоді у правовому полі, а з іншого виступають повноправними партнерами у реалізації завдань публічної влади. Вони беруть участь у розробці й імплементації нормативно-правових актів, стратегій, програм і проектів, а також у функціонуванні консультативно-дорадчих структур, національних і міжнародних молодіжних платформах, ініціативах, форумах і кампаніях. Окрему увагу приділено інституційній сталій природі молодіжних організацій, що забезпечується нормативним визнанням, включенням до системи державного та регіонального управління, можливістю отримання грантів, субсидій, а також фінансуванням з державного та місцевих бюджетів. Проаналізовано вимоги до прозорості, підзвітності, дотримання етичних норм, ведення фінансової звітності, уникнення конфлікту інтересів і забезпечення громадського контролю. Підкреслюється, що молодіжні організації виконують вагомий роль у системі виховання, формування громадянської позиції, активності, правової культури, патріотичного світогляду та соціалізації молоді.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, громадські об'єднання, дорадчі структури, європейські стандарти, законодавче визнання, інституційна сталість, міжнародне співробітництво, молодіжна політика, молодіжні організації, нормативно-правові акти, патріотизм, публічне адміністрування, прозорість, соціалізація.

Summary

Horinov P. V. Administrative and legal status of youth organizations as subjects of youth policy in Ukraine. – Article.

The article explores the administrative and legal status of youth organizations as subjects of youth policy implementation in Ukraine. It reveals the complex nature of this status, which encompasses elements of legal capacity, active legal capacity, rights and obligations, guarantees, responsibility, and legal instruments for interaction with public administration bodies at both state and local levels. It is emphasized that the formation of this status is based on the general constitutional provision of citizens' rights and is further detailed and supplemented by provisions of special legislation, including laws on public associations, youth policy, administrative procedures, as well as subordinate acts issued by the Ministry of Youth and Sports of Ukraine. It is highlighted that youth organizations play a dual role: on one hand, they represent the interests of youth within the legal framework, and on the other, they act as full-fledged partners in the implementation of public authority tasks. They participate in the development and implementation of legal acts, strategies, programs, and projects, as well as in the functioning of consultative and advisory bodies, national and international youth platforms, initiatives, forums, and campaigns. Particular attention is paid to the institutional sustainability of youth organizations, which is ensured by their legal recognition, inclusion in the national and regional governance system, the ability to receive grants, subsidies, and funding from state and local budgets. The article analyzes the requirements for transparency, accountability, adherence to ethical standards, financial reporting, avoidance of conflicts of interest, and ensuring public oversight. It is emphasized that youth organizations play a significant role in the system of upbringing, civic engagement, development of legal culture, patriotic worldview, and the socialization of young people.

Key words: advisory bodies, administrative and legal status, civil society organizations, institutional stability, international cooperation, legislative recognition, normative legal acts, patriotism, public administration, socialization, transparency, youth organizations, youth policy, European standards.

Дата надходження статті: 29.09.2025

Дата прийняття статті: 27.10.2025

Дата публікації: 27.11.2025